

Petar Sotirov

(Poland, Lublin, Maria Curie-Skłodowska University)

The Latest Neologisms: Another Contribution to Bulgarian Lexicography

Abstract: A review of: Blagoeva, Diana & Kolkovska, Siya & Sumrova, Vanina, & Atanasova, Atanaska & Georgieva, Cvetelina & Kostova, Nadezhda & Manova, Svetlomira. *A Dictionary of New Words in the Bulgarian Language (from the First Two Decades of the 21st century)*. D. Blagoeva & S. Kolkowska (ed.). Sofia: Nauka i izkustvo, 2021, 336 p. ISBN 978-954-020-351-5 [In Bulgarian: Благоева, Диана & Колковска, Сия & Сумрова, Ванина & Атанасова, Атанаска & Георгиева, Цветелина & Костова, Надежда & Манова, Светломира. *Речник на новите думи в българския език (от първите две десетилетия на XXI век)*. Ред. Д. Благоева & С. Колковска. София: Наука и изкуство, 2021, 336 с.].

Keywords: Bulgarian language, new words, neologisms, dictionaries, 21st century

Петър Сотиров

(Полша, Люблин, Университет Мария Кюри-Склодовска)

Най-новите неологизми: пореден принос към българската лексикография

От издадените през 2021 лексикографски справочници без всякакво съмнение внимание привлича *Речник на новите думи в българския език (от първите две десетилетия на XXI век)*.¹ Този речник е подготвен от сътрудниците на Секцията по лексикология и лексикография при Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на Българската академия на науките. Речникът е поредният, вече трети лексикографски труд на същия колектив, посветен на българските неологизми и публикуван също от издателство *Наука и изкуство*.²

На фона на динамичните процеси, които се извършват в областта на речниковия състав на българския език в последните няколко десетилетия, появата на новия лексикографичен справочник не е изненада. Специфичното за този речник е, че той включва езикови единици, които са се появили и/или са се утвърдили в българската писмена и устна речева практика през последните две десетилетия на XXI век. Авторите са предложили на вниманието ни близо 2000 думи и изрази със статут на заглавни единици. Преобладаващата част от тях са нови (новосъздадени или новозаети) думи, а една малка част е представена от познати думи с обновена семантика. Характерно за речниковия корпус е също това, че в състава му са включени не само еднокорпусни единици, но също и немалко съставни названия, терминологични съчетания и фразеологизми. За отбелязване е, че като заглавни единици са отделени и някои словообразователни елементи

¹ Като значително лексикографско явление за годината може да се посочи също и том 2. на *Идеологически диалектен речник на българския език* с автори Василка Радева, Тодор Бояджиев, Владимир Жобов, Дарина Младенова и Георги Колев (IDRBE 2021).

² Останалите два речника са: *Речник на новите думи и значения в българския език* (RNDZBE 2001) и *Речник на новите думи в българския език (от края на XX и началото на XXI век)* (RNDBE 2010).

с повишена продуктивност (напр. представки или начални компоненти на сложни лексеми).

Интересно е, че по отношение на семантиката и функциите си представените в речника единици отразяват различни сфери на живота, но общо преобладават тези, които назовават новопоявили се извънезикови обекти (като примери авторите посочват изрази като *бездимна цигара*, *дигитален учебник*, *соларно дърво* и др., с. 5). Други единици служат за преназоваване на денотат, за който в езика вече съществува название, но новата дума изразява определена стилистична експресия или емоционална оценка към обекта на речта.

От гледна точка на номинационните похвати, езиковите единици на речника представят значително разнообразие. Сред тях се забелязват както заети в последно време от други езици лексеми като *селфи*, *будокон* или *гаспачо*, така и възникнали на българска почва думи като *биокъща*, *велолента* и др. Сред втората група немалко са словообразователните деривати на неологизми от предишни периоди като *веганизирам*, *антиваксърство* и *поширан*. Интересна и немалка група представляват семантично обогатените лексеми като *облак* (инф.), *балон* (икон.) *сезон* (на сериал), *бисквитка* (интернет) и др. Що се отнася до заетите думи, важно е да се отбележи, че в предговора на речника (с. 6) авторите, водени от идеята за езикова чистота, са изразили категоричното си становище по отношение на употребата на онези единици от чужд произход (най-вече от английския език), които са навлезли в българския език не по необходимост, а като резултат от езикова мода. Във връзка с това например лексеми от типа *буквам*, *скайдайвинг*, *съпорт*, *бърнаут* или *инфлуенсър* са определени като несвойствени и трудни за произнасяне за българския носител на езика, затова авторите категорично са препоръчали тяхното избягване (в речника са придружени с бележката *нежелателно*).

Както е известно, една от най-трудните задачи при съставянето на всеки речник, е създаването на езиков корпус, който да се отличава с пълнота и представителност на езиковия материал. Тази задача авторите на настоящия речник са решили с изключителен професионализъм. От информацията в предговора (с. 6) се разбира, че речниковият състав е оформен в резултат на полуавтоматична процедура, включваща електронна обработка на много голям текстов масив, почерпан от периодични издания, научнопопулярни текстове, художествени произведения и специализирана литература, които са били публикувани през първите две десетилетия на XXI век. При подбора на отделните думи и изрази и включването им в речника е бил нужен особен езиков усет, тъй като наблюдаваните единици е трябвало да отговарят на предварително определени критерии: съответният неологизъм да е показал известна степен на устойчивост, да проявява тенденция за разширяване на употребата и да притежава потенциал за утвърждаване в езиковата практика (с. 5).

Заслужава да се отбележи, че новият речник, без да има претенциите да бъде терминологичен справочник, включва една доста обемна група думи и словосъчетания, които са термини. Особеното тук обаче е това, че в най-голяма степен са застъпени изрази, които по същество са термини, но са обект на детерминологизация, т. е. тези, които в последно време са разширили употребата си сред по-широки социални групи.

Структурата и оформянето на речниковите статии на отделните единици в речника се отличава с яснота, изчерпателност и достъпност. Заглавните думи са подредени по азбучен ред и, както се вижда, ролята на заглавни думи, освен пълнозначни лексеми, изпълняват също някои особено продуктивни словообразователни компоненти, компоненти на устойчиви словосъчетания и фразеологизми или първите компоненти на двусъставни думи. Всички заглавни думи са придружени от богата информация относно: принадлежността към определена част на речта, морфологичните особености, евентуал-

но езика – източник на заемане, семантичните особености (напр. преносно значение) и функционалните характеристики (напр. принадлежността към определен стил, терминологична сфера или социолект). За отбелязване на всички тези особености служат съответни квалификатори (бележки). На следващо място е тълкуването на значението (значенията), което се извършва с помощта на описателна дефиниция или синоним, посочва се евентуално и антоним. Всяко от значенията на речниковата единица се илюстрира с примери от използваните източници. В специален блок на речниковата статия са представени терминологичните и фразеологичните съчетания (с различните си варианти), означени със съответни графични символи.

С всичките си представени дотук особености, най-новият речник на българските неологизми представлява ценен източник за наблюдение на процесите в областта на българската езикова действителност. Той потвърждава наличието на нестихваща динамика в речниковия състав на българския език, а чрез подробната и многостранна информация, която ни предоставя, се превръща в незаменим помощник както в теоретичните изследвания по българска и съпоставителна лексикология, така и в ежедневиия живот на много широк кръг носители на езика, сред тях езикови редактори, преводачи, специалисти от различни сфери на икономиката, студенти, ученици и много други.

ЛИТЕРАТУРА:

- Радева, Бояджиев, Жобов, Младенова, Колев 2021: *Радева, В., Т. Бояджиев, Вл. Жобов, Д. Младенова, Г. Колев. Идеографски диалектен речник на българския език. Т. 2. София: УИ „Св. Климент Охридски“ (Radeva, Boyadzhiev, Zhobov, Mladenova, Kolev 2021: Radeva, V., T. Boyadzhiev, Vl. Zhobov, D. Mladenova, G. Kolev. Ideographic dialect dictionary of the Bulgarian language, vol. 2. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.*
- Пернишка, Благоева, Колковска 2010: *Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колковска. Речник на новите думи в българския език. София: Наука и изкуство (Pernishka, Blagoeva, Kolkovska 2010: Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolkovska. Dictionary of New Words in Bulgarian. Sofia: Nauka i izkustvo).*
- Пернишка, Благоева, Колковска 2001: *Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колковска. Речник на новите думи и значения в българския език. София: Наука и изкуство (Pernishka, Blagoeva, Kolkovska 2001: Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolkovska. Dictionary of New Words and Meanings in Bulgarian. Sofia: Nauka i izkustvo).*